

การจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในวิกฤติการณ์โควิด 19
COMMUNITY MANAGEMENT OF VOCATIONAL LEARNING DURING THE COVID-19 CRISIS

ปราณี นาคทอง Pranee Naktong
โรงเรียนเซนต์แอนโทนีบางปะอิน St. Anthony Bang Pa-In School, Thailand
Corresponding Author E-mail: surachaihongtrakool@gmail.com

Article Received: February 8, 2022, Revised: February 21, 2022, Accepted: February 22, 2022

บทคัดย่อ

การจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในวิกฤติการณ์โควิด 19 เป็นการส่งเสริมให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม คือ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างถาวรสู่นักเรียน โดยองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพประกอบด้วยการมีวิสัยทัศน์ร่วม ทีมร่วมแรงร่วมใจ ภาวะผู้นำร่วม การเรียนรู้พัฒนาวิชาชีพ ชุมชนกัลยาณมิตร และโครงสร้างสนับสนุนชุมชน ด้วยวิธีการกระชับหลักสูตร เพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียน ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และสอนอย่างมีแผนที่เหมาะสม ยกกระตือรือร้นประเมินเพื่อการพัฒนา การประเมินเพื่อรับผิดชอบผ่านขั้นตอนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ระบุปัญหา ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ขั้นตอนที่ 3 ระดมความคิด เพื่อนำเสนอวิธีแก้ปัญหา ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้วิธีแก้ปัญหา ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลวิธีการแก้ปัญหา ด้วยความร่วมมือร่วมใจกันระหว่างสถานศึกษาและผู้ปกครองด้วยการสื่อสารออนไลน์ เพื่อให้ผ่านพ้นวิกฤติการณ์โควิด 19 อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดการ, ชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพ, การสื่อสารออนไลน์, โควิด 19

ABSTRACT

The community management of vocational learning during the COVID-19 crisis was to encourage those involved in education management to take part, namely administrators, teachers, parents of students to create a permanent learning process for students. The composition of the professional learning community consists of having a shared vision, team work together, shared leadership, learning and professional development, Kalyāṇamittatā community and community support structures with a concise curriculum, increase flexibility of the study time structure, designed a learning unit and teaching with a suitable plan, raised the level of assessment for development, assessment for responsibilities through a five-step process of building a professional learning community: 1st step was identify the problem, 2nd step was analyzing the cause of the problem, 3rd step was brainstorming to present a solution, 4th step was trying out the solution, 5th step was summarizing the solution through collaboration between schools and parents through online communication to get through the COVID-19 crisis effectively.

Keywords: Management, Community of Professional Learning, Online Communication, Covid-19

บทนำ

ในปัจจุบันมีการพัฒนาระบบการบริหารงานเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับทันกับการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ การบริหารงานจึงมุ่งเน้นไปที่ “คน” มากขึ้น รวมทั้งการปรับปรุงและพัฒนาระบบการบริหารงาน โครงสร้างขององค์กร หน่วยงานใหม่ เพื่อรองรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับสถานะในปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเทคโนโลยีสมัยใหม่รวมถึงนวัตกรรมใหม่ที่เป็นองค์ประกอบสนับสนุนในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จและในปัจจุบันมีการคำนึงถึงสถานะสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เพราะการบริหารจัดการต้องมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้บริหารควรต้องคำนึงถึงผลเสียอันจะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมประกอบกับการบริหารงานเป็นสำคัญ (นพดล สุวรรณสุนทร, 2555)

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นเครื่องมือที่สำคัญเพื่อขับเคลื่อนการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีกลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปที่มีวิสัยทัศน์ร่วมกันร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการ ด้านความรู้ นวัตกรรมการสอนและเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอน มีกระบวนการทำงานอย่างมืออาชีพ เกิดเป็นวัฒนธรรม หรือชุมชนของการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดพลังในการเปลี่ยนแปลง เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของครูในการจัดการเรียนการสอน โดย PLC มีองค์ประกอบสำคัญในบริบทสถานศึกษา กล่าวคือ ต้องเกิดจากการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือปัญหาเดียวกัน มีการบูรณาการ การทำงานเข้าด้วยกัน แบบร่วมมือร่วมใจและมีสำนึกร่วมรับผิดชอบต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียนร่วมกัน ซึ่ง PLC ที่ดีนั้นจะต้องมีผู้นำซึ่งอาจจะเป็นผู้บริหาร หรือครูที่มีประสบการณ์ เป็นผู้ใช้คำถามนำเพื่อให้ผู้ร่วมวงทุกคนมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการพูดคุยนั้นพูดถึงผู้เรียนเป็นหลักมีการสร้างบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เสริมพลังบวกให้กับครูทำให้ครูไม่รู้สึกลดเดี๋ยว มีกัลยาณมิตรในวิชาชีพ ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นวัฒนธรรมของการทำงาน ครูผู้สอน เกิดการปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้น (ไพพกา ผิดำ, 2564)

การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เป็นกระบวนการนี้ในการพัฒนาครูในช่วงตั้งแต่ปลายปี 2558 อย่างต่อเนื่องเพื่อจะทำให้เพิ่มสมรรถนะในการทำงานของทุกฝ่าย ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ทำให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนการบริหารและการปฏิรูปสถานศึกษาที่นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นการรวมตัวรวมพลังของกลุ่มคนทางวิชาชีพที่สร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นต่อตนเอง ต่อผู้เรียน และต่อวิชาชีพ การพัฒนาวิชาชีพที่มาจากการลงมือปฏิบัติบนฐานการทำงานจริงที่อิงพื้นที่การปฏิบัติงาน ภายใต้วัตถุประสงค์ เป้าหมาย พันธกิจและแนวคิดร่วมกัน ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของการพัฒนาผู้เรียนและการพัฒนาการศึกษาของชาติอย่างยั่งยืน ผ่านกระบวนการดำเนินงานในกระบวนการเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนในสถานศึกษา (บุญชอบ จันทาพูน, สุวดีอุปปินใจ, สมเกียรติ ตุ่นแก้ว, และไพโรภ รัตนชวงค์, 2561)

ในสถานการณ์โควิด-19 ระบาดนี้จึงควรมีการเปลี่ยนให้ทุกที่กลายเป็นโรงเรียน เพราะการเรียนรู้อย่างต้องดำเนินอยู่แม้ที่นักเรียนไม่สามารถไปโรงเรียนตามปกติ ในหลายประเทศที่ประกาศมาตรการปิดโรงเรียน รัฐบาลมักจะออกมาตรการด้านการเรียนรู้รองรับด้วยการเรียนทางไกลรูปแบบต่างๆ โดยพิจารณาจากเงื่อนไขความพร้อมด้านอุปกรณ์ ความพร้อมของพ่อแม่ และความพร้อมตามช่วงวัยของเด็ก การจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในวิกฤติการณ์โควิด 19 จึงมีความสำคัญอย่างมากในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนด้วยคามีวิสัยทัศน์ร่วม ทีมร่วมแรงร่วมใจ ภาวะผู้นำร่วม การเรียนรู้พัฒนาวิชาชีพ ชุมชนกัลยาณมิตร โครงสร้างสนับสนุนชุมชนในการบริหารจัดการภายใต้วิกฤติการณ์โควิด 19 ให้ผ่านพ้นไปได้

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีความหมายถึง ชุมชนที่สามารถขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพได้นั้นจึงจำเป็นต้องมีอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขทางวิชาชีพมีฉันทะและศรัทธาในการทำงาน ครูเพื่อศิษย์ร่วมกัน บรรยากาศการอยู่ร่วมกันจึงเป็นบรรยากาศชุมชนกัลยาณมิตรทางวิชาการ (สุรพล ธรรมรัตน์, ทศนีย์ จันอินทร์ และคงกฤษ ไตรยางค์, 2553) การมีคุณค่าร่วมและวิสัยทัศน์ร่วมกันไปถึงการเรียนรู้ร่วมกัน และการนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างสร้างสรรค์ร่วมกับการรวมตัวในรูปแบบนี้เป็นเหมือนแรงผลักดันโดยอาศัยความต้องการ และความสนใจของสมาชิกใน PLC เพื่อการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพสู่มาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนเป็นหลัก การพัฒนาวิชาชีพให้เป็นครูเพื่อศิษย์ (วิจารณ์ พานิช, 2554)

การเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ (จุลลิต ศรีษะโคตร, 2557) ได้แก่

1. วิสัยทัศน์ร่วม หมายถึง ภาพความสำเร็จกว้างๆ ในอนาคตที่ทุกคนในองค์กรประสงค์ให้เกิดขึ้น โดยอาศัยความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน ที่เชื่อมโยงสู่การเปลี่ยนแปลงหรือผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งเริ่มจากกลุ่มผู้นำหรือกลุ่มผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ผู้ทำหน้าที่ในการเหนี่ยวนำให้ผู้ร่วมงานเห็นวิสัยทัศน์ร่วมกัน นำมาสู่ความชัดเจนในการตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วม (Shared purpose) จนเกิดเป็นพลังของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2. ทีมและเครือข่ายการเรียนรู้ หมายถึง การรวมตัวของบุคคลากรภายใต้ค่านิยม ความเชื่อรวมทั้งทัศนคติเดียวกัน เพื่อร่วมกันปฏิบัติงานหรือกิจกรรมใดๆ และมีการประสานความร่วมมือ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในลักษณะเครือข่ายให้บรรลุตามวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของทีม

3. การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการความรู้โดยอาศัยการมีส่วนร่วม และแนวปฏิบัติ มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างองค์ความรู้การประมวลความรู้ การเข้าถึงความรู้ ระบบจัดเก็บ และการนำองค์ความรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาวิชาชีพ

4. การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศ หมายถึง สภาพาส่งผลให้การเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพประสบผลสำเร็จ เช่น สิ่งแวดล้อมเชิงบวก ชุมชนกัลยาณมิตร เทคโนโลยีสารสนเทศ สมรรถนะ และศักยภาพพร้อมแหล่งเรียนรู้ โครงสร้างทางกายภาพ และทรัพยากร

ขั้นตอนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 5 ขั้นตอน (โรงเรียนนาราส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3, 2560) ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ระบุปัญหา ระบุปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน/การทำงานของครู ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น ว่าเกิดขึ้นจากสาเหตุที่เกิดขึ้น โดยมีปัจจัยใดเข้ามาเกี่ยวข้อง มีแนวโน้มของปัญหาอย่างไร และมีผลกระทบใดที่จะเกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 3 ระดมความคิด เพื่อนำเสนอวิธีแก้ปัญหา ระดมความคิดเพื่อหาวิธีแก้ปัญหาจากประสบการณ์และผลการวิจัยที่สามารถอ้างอิงได้ แล้วนำเสนอผลการระดมความคิด เมื่อนำเสนอเสร็จสิ้น ดำเนินการอภิปรายสรุปและเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้วิธีแก้ปัญหา นำวิธีแก้ปัญหาที่ได้จากการระดมความคิด ไปทดลองใช้ในการเรียนการสอนในชั้นเรียน/ในการทำงาน โดยร่วมกันสังเกต การสอนและเก็บข้อมูล หรือเก็บข้อมูลจากการทดลองใช้ในการทำงาน

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลวิธีการแก้ปัญหา อภิปรายผลที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้ นำเสนอผลการสังเกต การสอนและเสนอแนะวิธีการปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงสรุปผลวิธี การแก้ปัญหาที่ให้ผลดีต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน /การทำงาน แล้วทำการแบ่งปันประสบการณ์กับชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพอื่น

สรุปว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) หมายถึง การรวมตัว ร่วมมือร่วมใจ และร่วม เรียนรู้ร่วมกันของครู ผู้บริหาร และนักการศึกษา บนพื้นฐานความสัมพันธ์แบบกัลยาณมิตร มีวิสัยทัศน์ คุณค่า เป้าหมาย และภารกิจร่วมกัน โดยทำงานร่วมกันแบบทีมการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารเป็น ผู้ดูแลสนับสนุนสู่การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพเปลี่ยนแปลงคุณภาพตนเอง สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้น ความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญและความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชนการ เรียนรู้ โดยการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครู มีองค์ประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ร่วม 2) ทีมและเครือข่ายการเรียนรู้ 3) การจัดการความรู้ 4) การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศ

การจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในวิกฤติการณ์โควิด 19

การจัดการเรียนการสอนอย่างไรในสถานการณ์โควิด-19 จากบทเรียนต่างประเทศสู่การจัดการ เรียนรู้ของไทยถือเป็นการถอดบทเรียนจากสถานการณ์การระบาดของโควิด 19 ในต่างประเทศโดยประเทศไทยสามารถนำมาบูรณาการ ปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีการจัดการชุมชนแห่ง การเรียนรู้วิชาชีพในวิกฤติการณ์โควิด 19 ให้สอดคล้องกับการมีวิสัยทัศน์ร่วม ทีมร่วมแรงร่วมใจ ภาวะผู้นำ ร่วม การเรียนรู้พัฒนาวิชาชีพ ชุมชนกัลยาณมิตร และโครงสร้างสนับสนุนชุมชน โดยการจัดการเรียนรู้ใน สถานการณ์โควิด 19 (ภูษิมา ภิญญินวัณ, 2563) ได้แก่

1. กระชับหลักสูตร ปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์โควิด-19 และสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาค ส่วนทราบ หลักสูตรการศึกษาพื้นฐานของไทยในปัจจุบัน เน้นเนื้อหาหนัก ครูจำเป็นต้องใช้เวลาเยอะเพื่อสอน ได้ครบถ้วน และไม่เอื้อให้นักเรียนมีส่วนร่วม (Active Learning) เท่าที่ควร และหากยังใช้หลักสูตรเดิมในการ เรียนการสอนภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ครูจะต้องใช้เวลาสอนมากขึ้นเพื่อสอนให้ครบถ้วน การปรับ หลักสูตรให้กระชับควบคู่ไปกับจัดลำดับความสำคัญ รวมทั้งผ่อนคลายตัวชี้วัดเรื่องโครงสร้างเวลาเรียนจะ สามารถช่วยลดความกดดัน โดยยังคงคุณภาพขั้นต่ำไว้ได้ ตัวอย่างของ มลรัฐ Alberta ประเทศแคนาดา ได้ กระชับหลักสูตรโดยเน้นเนื้อหาจำเป็นตามมาตรฐานของแต่ละช่วงวัย เพื่อให้ครูสามารถนำไปวางแผนการสอน และใช้เวลาได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งออกคู่มือหลักสูตรฉบับย่อสำหรับผู้ปกครอง เพื่อสื่อสารให้เข้าใจถึง หลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงไป หลักสูตรแกนกลางไทยจัดประเภทตัวชี้วัดแล้ว แต่ต้องเพิ่มความชัดเจนในการ สื่อสารแก่ครูและผู้ปกครอง หลักสูตรแกนกลางของไทยกำหนดตัวชี้วัด “ต้องรู้” และ “ควรรู้” ในแต่ละสาระ วิชาแล้ว แต่ต้องเพิ่มความชัดเจน โดยระบุเนื้อหาจำเป็นของแต่ละช่วงวัย และเปิดให้ครูมีอิสระในการจัดการ เรียนรู้เนื้อหาส่วนอื่นๆ ตามความเหมาะสม ในขณะที่เดียวกันกระทรวงศึกษาธิการควรให้ศึกษานิเทศก์ทำหน้าที่ เป็นโค้ชให้แก่ครู โดยให้คำแนะนำในการเลือกตัวชี้วัดและเนื้อหาออกเหนือจากส่วนที่จำเป็นเพื่อให้เหมาะกับ บริบทและสถานการณ์ของพื้นที่ อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการควรออกคู่มือหลักสูตรฉบับย่อสำหรับผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองเข้าใจบทบาทใหม่ และสามารถติดตามการเรียนรู้ของเด็กได้ นอกจากนี้ โรงเรียนต้องไม่ ละเลยการให้ความรู้แก่นักเรียนแต่ละช่วงวัยในการป้องกันตนเองจากโรคระบาดซึ่งองค์การอนามัยโลกได้จัดทำ คู่มือไว้แล้ว

2. เพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียนและความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้อ ความ ยืดหยุ่นในการใช้เวลาและการเลือกรูปแบบการเรียนจะทำให้ครูสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสม และส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคล (personalized learning) ได้ ดังตัวอย่างของมลรัฐ Alberta ประเทศ

แคนาดา ซึ่งมีแนวทางสนับสนุนให้ครูจัดการเรียนรู้ด้วยแบบผสมผสาน (blended learning) โดยแนะนำการกำหนดจำนวนชั่วโมงการเรียนรู้รูปแบบต่างๆ ได้แก่ ชั่วโมงเรียนรู้ผ่านจอสำหรับเด็กแต่ละช่วงวัย โดยคำนึงถึงพัฒนาการด้านร่างกาย (ปัญหาด้านสายตา) และพัฒนาการด้านสังคม (ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น) ชั่วโมงการเรียนรู้ด้วยตนเองที่บ้านจากการทำใบงาน ชิ้นงาน ค้นคว้าด้วยตัวเอง และชั่วโมงที่ครูและนักเรียนทำกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกัน ส่วนในกรณีของสหรัฐอเมริกา พบว่า ให้ความสำคัญต่อการตอบสนองของผู้เรียนแต่ละคนแตกต่างกัน โดยจัดทำฐานข้อมูลของสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ที่ครูและนักเรียนสามารถเข้าถึงได้อย่างอิสระโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ ยังเปิดช่องให้หน่วยงานอื่นๆ และแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ เช่น พิพิธภัณฑ์ หอสมุดชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก ในขณะที่นิวซีแลนด์เตรียมชุดการเรียนรู้พื้นฐานให้นักเรียน ซึ่งประกอบด้วยคู่มือออนไลน์ และชุดการเรียนรู้ (สื่อแห้ง) เพื่อให้นักเรียนทุกคนทั้งที่สามารถเข้าถึงและไม่สามารถเข้าถึงระบบเรียนออนไลน์สามารถใช้เรียนรู้ได้

ในกรณีของไทย แม้หลักสูตรแกนกลางของไทยเปิดให้มีความยืดหยุ่นในการกำหนดชั่วโมงเรียน แต่ก็ยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับโครงสร้างเวลาเรียนที่ค่อนข้างแข็งตัว ดังนั้นหากกระทรวงศึกษาธิการช่วยผ่อนคลายโครงสร้างเวลาเรียนลง และเปิดช่องทางการสื่อสารให้ครูได้สอบถามข้อสงสัย ก็จะช่วยสร้างความมั่นใจให้แก่ครูออกแบบการเรียนรู้อย่างยืดหยุ่น นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังสามารถเปิดให้เอกชน และภาคประชาสังคม ที่มีความเชี่ยวชาญด้านระบบการเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ เข้ามามีส่วนร่วมพัฒนา แลกเปลี่ยนเครื่องมือ และเทคนิคใหม่ๆ ซึ่งจะช่วยเพิ่มทางเลือกที่หลากหลายและเหมาะสมกับเด็กมากขึ้น

3. ออกแบบหน่วยการเรียนรู้และสอนอย่างมีแผนที่เหมาะสมในสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป ครูจะต้องเตรียมความพร้อมก่อนการสอนแบบใหม่ วิธีการหนึ่งคือ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะหลังการระบาดของโควิดสิ้นสุดลง ทั้งนี้ควรเริ่มต้นโดยการจัดกลุ่มตัวชี้วัดให้เป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้แผนการเรียนรู้มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์การระบาด เช่น ครูสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้หน่วยละ 2 สัปดาห์ เพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาการประเมินสถานการณ์การระบาด ทั้งนี้ หากครูสามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้แต่ละหน่วยให้ร้อยเรียงกันอย่างเป็นระบบทั้งเทอมหรือทั้งปี ก็จะช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองตามศักยภาพได้ดียิ่งขึ้น และได้พัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในอนาคต ในทางปฏิบัติ การจัดหน่วยการเรียนรู้สามารถจัดตามเนื้อหาหรือตามประเด็นที่น่าสนใจ และยังสามารถบูรณาการข้ามวิชาหรือในวิชาเดียวกัน หลังจากนั้น ครูควรกำหนดคำถามสำคัญของแต่ละหน่วย และวางแผนการติดตามการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติอย่างชัดเจน เลือกสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็ก และสื่อสารกับพ่อแม่ให้ทราบถึงบทบาทที่จะเปลี่ยนไป เนื่องจาก การเสริมทักษะออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ตั้งคำถาม เลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสมจะทำให้ครูออกแบบหน่วยการเรียนรู้ได้มีคุณภาพมากขึ้น ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการควรจะสนับสนุนการเพิ่มทักษะเหล่านี้ตามความต้องการของครูในแต่ละพื้นที่ โดยอาจจะเปิดให้ผู้เชี่ยวชาญในภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาสังคม ช่วยพัฒนาศักยภาพครูให้ตรงกับทักษะที่ต้องการ และสนับสนุนให้มีการเพิ่มทักษะให้แก่ศึกษานิเทศก์ เพื่อเป็นโค้ชทำงานให้แก่ครูต่อไป

4. ยกระดับการประเมินเพื่อการพัฒนา (formative assessment) เพื่อไม่ให้เด็กเสียโอกาสพัฒนาความรู้และทักษะ เมื่อนักเรียนไปโรงเรียนตามปกติไม่ได้ ครูกับนักเรียนก็จะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันลดลง ทำให้ครูไม่สามารถติดตามพัฒนาการของนักเรียนได้เต็มที่ อาจทำให้ไม่สามารถรู้ปัญหาของนักเรียนได้ทันเวลา โดยเฉพาะความรู้ด้านภาษาและการคำนวณ ซึ่งอาจจะส่งผลเสียต่อการเรียนรู้ระยะยาว การประเมินเพื่อพัฒนาจึงไม่สามารถลดหรือละทิ้งไปได้ทั้งการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (assessment for learning) ของเด็ก เพื่อให้ครูทราบถึงกระบวนการเรียนรู้ของเด็ก โดยจะสามารถให้ feedback กับเด็กและปรับแผนการเรียนรู้ได้

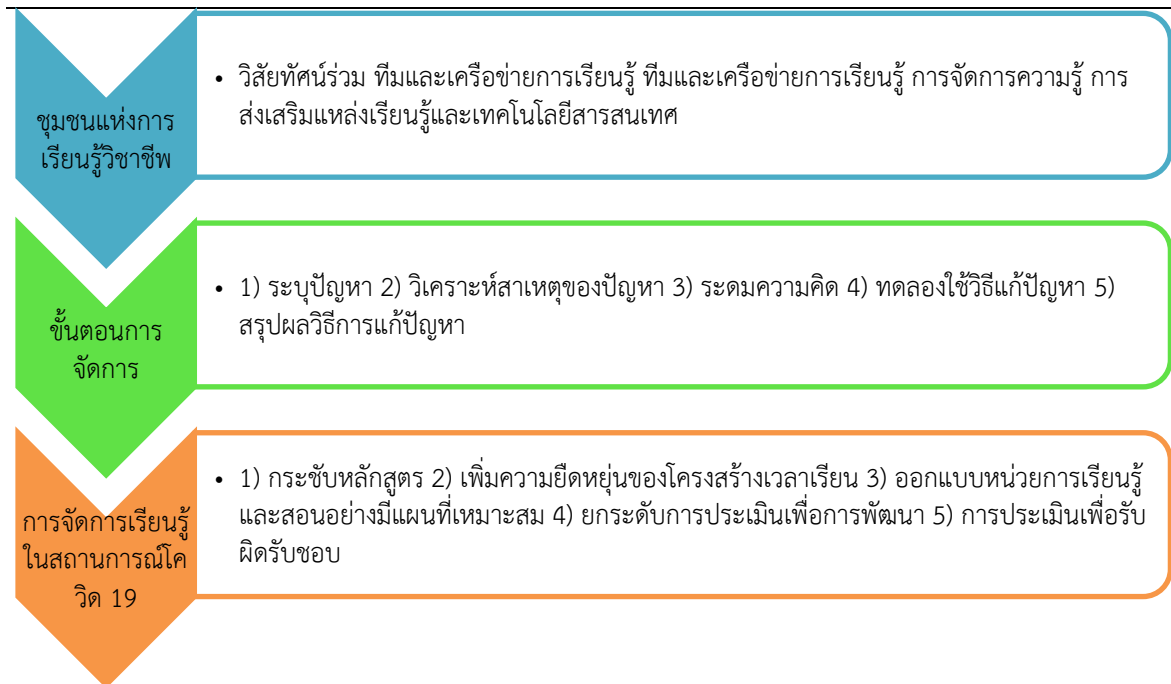
ตรงตามสถานการณ์ และการประเมินซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ (assessment as learning) ของเด็ก โดยครูเปิดโอกาสให้เด็กย้อนคิดถึงกระบวนการเรียนของตนเอง กระบวนการนี้จะทำให้เด็กมีความรับผิดชอบและเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น รวมถึงเมื่อเด็กเข้าใจตนเองก็จะเป็นโอกาสที่จะวางแผนการเรียนรู้ของตนเองร่วมกับผู้ปกครองและครูได้ การประเมินเพื่อพัฒนาทั้ง 2 ลักษณะจึงต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างเด็ก ผู้ปกครองและครูมากขึ้น วิธีหนึ่งที่ได้คือ การประเมินเพื่อพัฒนาอย่างไม่เป็นทางการรายบุคคล (personalized check-ins) เพื่อติดตามการเรียนรู้ สุขภาพกายและสุขภาพจิตของนักเรียน โดยให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

5. การประเมินเพื่อรับผิดชอบ (assessment for accountability) ยังคงควรไว้ แต่ควรให้นำหนักการประเมินโอกาสทางการเรียนของเด็ก มากกว่าการวัดความรู้ด้วยคะแนนสอบสถานการณ์โรคระบาดในปัจจุบันทำให้ต้องใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย ดังนั้น คุณภาพการศึกษาที่เด็กจะได้รับในแต่ละพื้นที่จะไม่เหมือนกัน จึงไม่สามารถใช้คะแนนวัดความรู้หรือทักษะแบบเดียวกันเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบได้ มิฉะนั้นก็อาจส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากขึ้น กระทรวงศึกษาธิการจึงควรปรับเกณฑ์ข้อสอบวัดความรู้ (test-based) มาสู่การให้น้ำหนักกับตัวชี้วัดที่ไม่ใช่ด้านวิชาการ (non-academic measure) มากขึ้น เช่น อัตราการเข้าเรียน (attendance rate) หรืออัตราการออกกลางคัน (drop-out rate) เป็นต้น โดยการเก็บข้อมูลตัวชี้วัดเหล่านี้ที่สามารถใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย เพื่อลดภาระครู เช่น ใช้ระบบ Google Classroom บันทึกการใช้งาน ซึ่งจะช่วยให้เขตพื้นที่สามารถติดตามและให้การสนับสนุนโรงเรียนได้ตรงกับความต้องการมากขึ้นด้วย

สรุปได้ว่า การจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในวิกฤติการณ์โควิด 19 สามารถนำเครื่องมือสื่อสารมาใช้กับโรงเรียนพื้นที่เป้าหมาย โดยมีหลักการสำคัญคือแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และระดมความคิดผ่านระบบออนไลน์ เพื่อให้แต่ละโรงเรียนที่เผชิญปัญหาที่แตกต่างกัน สามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องเป็นระบบใช้การประชุม PLC (Professional Learning Community) ออนไลน์ หรือชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นช่องทางถ่ายทอดความรู้และช่วยแก้ปัญหา พร้อมแบ่งปันประสบการณ์ดี ระหว่างกัน ทั้งจากทีมโค้ช เพื่อนครู และผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวทางการพัฒนาที่จะสร้าง ครูผู้กล้าคิดกล้าทำซึ่งเปี่ยมด้วยทักษะการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยมองว่าในพื้นที่บริบทที่แตกต่าง วิธีการเดิมที่รอให้ผู้รู้คิดสร้างการพัฒนาแก้ปัญหาแบบวิธีเดียวกระจายไปยังทุกพื้นที่ ไม่สามารถแก้ปัญหาได้เต็มที่

บทสรุป

การจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในวิกฤติการณ์โควิด 19 ต้องมีส่วนร่วมจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียนเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างถาวรสู่นักเรียน มีองค์ประกอบของชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพประกอบด้วย 1) วิสัยทัศน์ร่วม 2) ทีมและเครือข่ายการเรียนรู้ 3) การจัดการความรู้ 4) การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้และเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในวิกฤติการณ์โควิด 19 ด้วยวิธีการกระชับหลักสูตร เพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียน ออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และสอนอย่างมีแผนที่เหมาะสม ยกระดับการประเมินเพื่อการพัฒนา การประเมินเพื่อรับผิดชอบต่อการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในวิกฤติการณ์โควิด 19 สามารถนำเครื่องมือสื่อสารมาใช้กับโรงเรียนโดยผู้ปกครอง ต้องเป็นผู้ช่วยครูคนสำคัญ ในวันที่สถานการณ์ยังทอดยาวต่อไป โดยแต่ละครอบครัวมีปัญหาไม่เหมือนกัน มีความพร้อมไม่เท่ากัน การจะจัดการศึกษาวิธีใดวิธีหนึ่งให้มีประสิทธิภาพจะทำได้ก็ต่อเมื่อผู้ปกครองคอยช่วยเหลือ แนะนำ และเอาใจใส่เด็ก เสมือนเป็นผู้ช่วยครูจากที่บ้านได้ สรุปการจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในวิกฤติการณ์โควิด 19 เป็นองค์ความรู้การศึกษา ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การจัดการชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพในวิกฤติการณ์โควิด 19

เอกสารอ้างอิง

- จุลลี ศรีษะโคตร. (2557). บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- นพดล สุวรรณสุนทร. (2555). หลักการบริหารงานสมัยใหม่ ประยุกต์ใช้ควบคู่กับหลักพุทธธรรม. สุพรรณบุรี: วิทยาลัยการอาชีพสองพี่น้อง.
- บุญชอบ จันทาพูน, สุวดี อุปปินใจ, สมเกียรติ ตุ่นแก้ว และไพโรภ รัตนชูวงศ์. (2561). กลยุทธ์การเสริมสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูโรงเรียนเทศบาล 1 ต้นยาง จังหวัดเชียงราย. วารสารวิจัยและพัฒนาโดยลงกรณีในพระบรมราชูปถัมภ์. 13(2). 17-27.
- ไพพกา ผิวดำ. (2564). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่ความสำเร็จของสถานศึกษา. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย. 3(1). 11-18.
- ภูษิมา ภิญโญสินวัฒน์. (2563). จัดการเรียนการสอนอย่างไรในสถานการณ์โควิด-19: จากบทเรียนต่างประเทศสู่การจัดการเรียนรู้ของไทย. แหล่งที่มา <https://tdri.or.th/2020/05/examples-of-teaching-and-learning-in-covid-19-pandemic/> สืบค้นเมื่อ 31 ม.ค. 2564.
- โรงเรียนนาสาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (2560). ชุมชนแห่งการเรียนรู้. สุราษฎร์ธานี: โรงเรียนนาสาร.
- วิจารณ์ พานิช. (2554). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ตาตาทาลัทธิเคชั่น.
- สุรพล ธรรมรัตน์, ทศนีย์ จันอินทร์ และคงกฤษ ไตรรงค์. (2553). อาศรมศิลป์วิจัย: การวิจัยและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้แนวจิตตปัญญา. นครปฐม: เอมี เอ็นเตอร์ไพรส์.